

19.12.2019

EOAK/4217/2018

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

LIIKENNEONNETTOMUUS JA SIIHEN LIITTYVÄ VIRANOMAISTOIMINTA

1 KANTELU

A arvosteli veljensä B:n (kantelija) asiamiehenä muun muassa Itä-Suomen poliisilaitoksen menettelyä B:hen liittyvän liikenneonnettomuuden johdosta. Kantelussa katsottiin, että poliisin tiedottaminen onnettomuudesta on ollut B:tä leimaavaa ja syyllistävää.

Kantelun mukaan poliisi oli antanut onnettomuutta seuraavana aamuna tiedotteen, jossa oli mainittu, että onnettomuudessa osallinen kevytmoottoripyörän 16-vuotias kuljettaja (B) oli ollut amfetamiinin vaikutuksen alainen. Kuitenkin samana yönä otetussa virtsatestissä kuin myös verikokeessa olivat tulokset olleet negatiiviset, eli veressä ei ollut tapahtumahetkellä amfetamiinia.

Poliisi oli kantelijan asiamiehen yhteydenoton johdosta muokannut tiedotetta niin, että amfetamiinin vaikutuksen alaisena ajaminen oli poistettu tiedotteesta, mutta siihen oli jätetty maininta siitä, että moottoripyörän kuljettajaa epäiltiin liikenneturvallisuuden vaarantamisesta, rattijuopumuksesta ja huumausaineen käyttörikoksesta.

Tiedotteen muokkaus oli ollut myöhäistä ja riittämätöntä, koska paikallislehti oli julkaissut tiedotteen ja sosiaalisessa mediassa B:tä oli nimitelty ja hänet oli leimattu huumeidenkäyttäjäksi. Kantelun mukaan erityisesti poliisin virheellinen tiedottaminen on loukannut B:n perus- ja ihmisoikeuksia ja vaikeuttanut hänen jo ennestään haastavaa elämäntilannettaan. Kantelussa tiedusteltiin, voiko poliisi leimata epäilyn vuoksi onnettomuuden uhrin syylliseksi jo ennen varmentavia tuloksia ja onko toiminta ollut siten lainvastaista.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Itä-Suomen poliisilaitoksen lausunto. Selvityksen asiassa ovat antaneet poliisilaitoksen viestintäpäällikkö sekä tutkinnanjohtajana asiassa toiminut rikoskomisario.

Olen lisäksi tutustunut selvitysten liitteinä olleisiin Poliisihallituksen määräykseen poliisin viestinnästä, määräykseen viestinnästä Itä-Suomen poliisilaitoksessa sekä poliisin sisäisen ja ulkoisen viestinnän käsikirjaan.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumista

B oli osallisena Mikkelissä 28.7.2018 tapahtuneessa auton ja moottoripyörän välisessä liikenneonnettomuudessa. Tapahtuma-aikana 16-vuotias B oli kuljettanut moottoripyörää.

Asiasta laadittiin Itä-Suomen poliisilaitoksella ilmoitus. B on kirjattu ilmoitukseen rikoksesta epäillyksi liikenneturvallisuuden vaarantamiseen, rattijuopumukseen ja huumausaineen käyttörikokseen. Ilmoituksesta ilmenee, että B:lle 28.7.2018 kello 23:45 Mikkelin keskussairaala-

suoritettu puhalluskoe on osoittanut nollaa promillea, mutta kello 23:46 suoritettu huumeepikatesti on osoittanut positiivista tulosta amfetamiinille ja bentsodiatsepiinille. B:tä ei ole pystytty puhuttamaan tapahtumapaikalla eikä sairaalassa meneillään olleiden hoitotoimenpiteiden johdosta.

Itä-Suomen poliisilaitos on tiedottanut Mikkelin keskustassa, lauantaina 28.7.2018 hieman ennen klo 23 sattuneesta henkilöauton ja moottoripyörän välisestä liikenneonnettomuudesta seuraavan päivän aamuna noin kello 10 aikaan kaksi kertaa.

Ensimmäisessä tiedotteessa on mainittu, että 125-kuutioista moottoripyörää on kuljettanut mikkelinlainen vuonna 2002 syntynyt nuorimies, ja todettu muun muassa seuraavaa:

Autoa kuljettaneelle suoritettut päihdetestit olivat kunnossa. Moottoripyörän kuljettajakin puhalsi 0 promillea, mutta huumausainepikatesti antoi positiivisen tuloksen lääkaineille ja huumausainelle (amfetamiini). Kuljettajalta otettiin verinäyte asian tutkimiseksi.

Auton kuljettajaa epäillään asiassa liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja vammantuottamuksesta. Moottoripyörän kuljettaja on epäiltyä liikenneturvallisuuden vaarantamiseen, huumausaineen käyttöririkokseen ja rattijuopumukseen.

Toisessa tiedotteessa asia on ilmaistu seuraavasti:

Molemmille kuljettajille suoritettut puhalluskokeet osoittivat nollaa.

Auton kuljettajaa epäillään asiassa liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja vammantuottamuksesta. Moottoripyörän kuljettaja on epäiltyä liikenneturvallisuuden vaarantamiseen, huumausaineen käyttöririkokseen ja rattijuopumukseen.

Rikosepäilyn poistumista huumausaineen käyttörikoksen ja rattijuopumuksen osalta koskeva täydentävä tiedote on annettu erikseen paikallislehdelle, joka on uutisoinut asiasta 16.08.2018.

3.2 Selvitysten sisältöä

Itä-Suomen poliisilaitoksen lausunnossa todetaan muun muassa, että tässä tapauksessa poliisilla on moottoripyörän kuljettajalle suoritettuna positiivisen huumausainepikatestin perusteella ollut syytä epäillä häntä rattijuopumuksesta ja huumausaineen käyttöririkoksesta. Syntyneitä rikosepäilyä eivät olisi poistaneet kantelukirjoituksessa esitetyt seikat, eli se, että häntä olisi puhuttettu tai, että joku aikuinen olisi ollut häntä puolustamassa. Tapahtumasta julkaistuissa tiedotteissa olleet tiedot eivät ole olleet väärinä niin kuin kantelukirjoituksessa on väitetty, vaan kaikki tiedotteen tiedot ovat sisältyneet asiasta kirjattuun tutkintailmoitukseen.

Poliisi ei ole myöskään leimannut onnettomuuden uhria syylliseksi jo ennen varmentavia tuloksia, vaan siinä on huomioitu esitutkintalain 4 luvun 2 §:ssä edellytetty syyttömyysolettama. Tiedotteessa on nimenomaisesti todettu, että henkilöä epäillään rattijuopumuksesta ja huumausaineen käyttöririkoksesta ja edelleen, että häneltä on otettu verinäyte asian tutkimiseksi.

Syyttömyysolettama on huomioitu tiedottamisessa myös siten, että tutkinnanjohtajan ilmoituksen mukaan rikosepäilyn poistumisesta epäillyn rattijuopumuksen ja huumausaineen käyttörikoksen osalta on tiedotettu paikallislehdelle välittömästi sen jälkeen, kun laboratoriolausunto on saapunut poliisilaitokselle.

Tiedotteessa on vakiintuneen käytännön mukaan ilmoitettu rikoksesta epäillyn kotipaikka, sukupuoli ja syntymävuosi. Poliisilaitos katsoo, että epäillyn henkilöllisyys ei näillä tiedoilla ole Mikkelin kokoisella paikkakunnalla yksilöitävissä. Se, että tieto epäillyn henkilöllisyydestä muuta kautta saatuna leviää sosiaalisessa mediassa, tai se, että epäiltyä on siellä leimattu tai nimitelty, ei ole poliisin kontrolloitavissa tai hallittavissa.

Poliisilaitos katsoo, että tapahtumaa koskeva tiedottaminen on tapahtunut poliisin viestintämääräysten ja ohjeiden mukaisesti ja siinä on huomioitu esitutkintalaissa tiedottamiselle asetetut rajoitukset.

3.3 Oikeusohjeita

Esitutkintalain 11 luvun 7 § sääntelee esitutkinnasta tiedottamista:

Jos esitutkinnasta on asian yhteiskunnallisen merkityksen, sen herättämän yleisen mielenkiinnon, rikoksen selvittämisen, rikoksesta epäillyn tavoittamisen, uuden rikoksen estämisen tai rikoksesta aiheutuvan vahingon estämisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä tarpeen tiedottaa, tiedottaminen on tehtävä niin, että ketään ei aiheettomasti saateta epäilyksenalaiseksi ja että kenellekään ei tarpeettomasti aiheuteta vahinkoa tai haittaa.

Henkilön nimen tai kuvan saa antaa julkisuuteen vain, jos se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi, rikoksesta epäillyn tavoittamiseksi, uuden rikoksen estämiseksi tai rikoksesta aiheutuvan vahingon estämiseksi.

Esitutkinnasta tiedottamisessa on lisäksi otettava huomioon 4 luvussa säädetyt esitutkintaperiaatteet. Velvollisuudesta pitää salassa esitutkinnassa ilmi tulleet seikat säädetään erikseen.

Oikeus antaa tietoja esitutkinnasta julkisuuteen on tutkinnanjohtajalla ja hänen esimiehillään sekä heidän määräämällään muulla virkamiehellä. Oikeus tietojen antamiseen on myös syyttäjällä esitutkinnan päättymisen jälkeen.

Esitutkintalain 4 luvun 2 §:n mukaan rikoksesta epäiltyä on kohdeltava esitutkinnassa syyttömänä.

Esitutkintalain 4 luvun 4 §:n mukaan esitutkintatoimenpiteen ja siitä aiheutuvan henkilön oikeuksiin puuttumisen on oltava puolustettavia suhteessa selvitettävään rikokseen, selvitettävän asian selvittämistarpeeseen sekä toimenpiteen kohteena olevan henkilön ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin ja muihin asiaan vaikuttaviin seikkoihin nähden.

Esitutkintalain 4 luvun 5 §:n mukaan esitutkinnassa ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä esitutkinnan tarkoituksen saavuttamiseksi. Esitutkintatoimenpiteellä ei saa aiheuttaa kenellekään tarpeettomasti vahinkoa tai haittaa.

Lasten kohtelusta esitutkinnassa säädetään esitutkintalain 4 luvun 7 §:ssä:

Alle 18-vuotiasta on kohdeltava esitutkinnassa hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Erityisesti on huolehdittava siitä, ettei tutkintatoimenpiteistä aiheudu hänelle tarpeetonta haittaa koulussa, työpaikalla tai muussa hänelle tärkeässä ympäristössä.

Alle 18-vuotiaisiin kohdistuvat tutkintatoimenpiteet on mahdollisuuksien mukaan annettava tähän tehtävään erityisesti perehtyneille tutkijoille. Esitutkintaviranomaisen on tarvittaessa neuvoteltava lääkärin tai muun asiantuntijan kanssa siitä, voidaanko alle 18-vuotiaaseen kohdistaa tutkintatoimenpiteitä.

Esitutkintalain 4 luvun 6 §:n mukaan esitutkinnan asianosaisia ja muita esitutkintaan osallistuvia on kohdeltava hienotunteisesti.

Poliisilain 1 luvun 3 §:n mukaan poliisin toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin.

Poliisilain 1 luvun 4 §:n mukaan poliisin toimenpiteillä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi.

Poliisilain 1 luvun 6 §:n mukaan poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaista kohtelua ja sovinnollisuutta edistäen.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (jäljempänä julkisuuslaki) 24 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, poliisille ja muille esitutkintaviranomaisille ja syyttäjälle sekä tarkastus- ja valvontaviranomaisille tehdyt ilmoitukset rikoksesta, esitutkintaa ja syyteharkintaa varten saadut ja laaditut asiakirjat sekä haastehakemus, haaste ja siihen annettu vastaus rikosasiassa, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa taikka kun syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta tai kun asia on jätetty sikseen, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna rikoksen selvittämistä tai tutkinnan tarkoituksen toteutumista tai ilman painavaa syytä aiheuta asiaan osalliselle vahinkoa tai kärsimystä tai estä tuomioistuinta käyttämästä oikeuttaan määrätä asiakirjojen salassapidosta oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) mukaan.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 26 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksesta epäillyn, asianomistajan tai muun rikosasiaan liittyvän henkilön yksityiselämään liittyvistä arkaluonteisista seikoista samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksen uhrista, jos tiedon antaminen loukkaisi rikoksen uhrin oikeuksia tai hänen muistoaan tai läheisiään, jollei tiedon antaminen ole tarpeen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi.

Julkisuuslain 20 §:n mukaan viranomaisen on edistettävä toimintansa avoimuutta ja tässä tarkoituksessa tarvittaessa laadittava oppaita, tilastoja ja muita julkaisuja sekä tietoaisteja palveluistaan, ratkaisukäytännöstään sekä yhteiskuntaoloista ja niiden kehityksestä toimialallaan. Laatumisvelvollisuuden tarvetta arvioitaessa on otettava huomioon, missä määrin viranomaisen toiminnasta on saatavissa tietoja asiakirjojen julkisuuden avulla tai yleisen tilastotuotannon perusteella. Viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa.

Julkisuuslain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä.

3.4 Kannanotto

Nyt käsiteltävänä olevan asian ja kantelussa esitetyn arvostelun kannalta on keskeistä se, onko tiedon paljastaminen B:lle suoritetusta huumeepikatestin tuloksesta huomioiden tuloksen epävarmuus saattanut hänet aiheuttomasti epäilyksenalaiseksi ja aiheuttanut hänelle tarpeettomasti vahinkoa ja haittaa.

Poliisin viestintää ohjeistavan käsikirjan mukaan poliisi tiedottaa kenttätöimintään keskeisesti liittyvistä asioista median ja omien viestintävälineiden kautta kansalaisille. Viestinnän tavoit-

teena on neuvoa ja opastaa sekä ennalta estää järjestyshäiriöiden ja onnettomuuksien syntymistä. Oikea-aikaisella, nopeasti reagoivalla, luotettavalla ja aktiivisella viestinnällä edesautetaan kenttätoiminnan muita taktisia periaatteita. Onnistuneella viestinnällä estetään värienteiden ja huhujen leviämistä (s. 21).

Totean, että tiedottaminen kesken olevista esitutkinnoista on osa poliisin arkipäivää. Osaltaan tiedottaminen palvelee myös viranomaisen toiminnan avoimuutta. Vaikka tiedottaminen on mahdollista ja tavallistakin, ei harkintavalta tiedottamisessa ole vapaata.

Esitutkintaa koskevat tiedot ovat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella lähtökohtaisesti salassa pidettäviä, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa, syyte on jätetty nostamatta tai asia on jätetty sikseen. Näin ollen tieto aloitetusta esitutkinnasta on siis lähtökohtaisesti salassa pidettävä, mutta kysymys ei kuitenkaan ole ehdottomasti salassa pidettävästä tiedosta. Tiedon antamista harkitessaan viranomaisen on arvioitava tiedon antamisesta aiheutuvaa haittaa tai vahingonvaaraa suojattavalle edulle. Julkisuuslain mukainen salassapito-olettama voi vahinkoedellytyslausekkeessa määritellyin edellytyksin kumoutua. Esitutkinnasta on esitutkintalain mukaan tiedotettava siten, ettei ketään aiheuttomasti saateta epäluulon alaiseksi ja ettei kenellekään tarpeettomasti aiheuteta vahinkoa ja haittaa. Esitutkintalaista ilmevä syyttömyysoletama koskee myös esitutkinnasta tiedottamista.

Kaikessa poliisin toiminnassa, myös tiedottamisessa, on otettava huomioon ja noudatettava poliisilaissa säädettyjä poliisitoiminnan yleisiä periaatteita. Poliisin tuleekin tiedottaessaan asiasta huolehtia, että tiedottaminen tehdään vähimmän haitan periaatteen edellyttämällä tavalla eli siten, ettei kenellekään aiheuteta tarpeettomasti vahinkoa tai haittaa. Päätettäessä tiedottamisesta tulee siten aina tarkoin punnita tiedottamisen tarvetta suhteessa siitä mahdollisesti aiheutuvaan vahinkoon tai haittaan.

Esitutkintalakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 222/2010 vp) todetaan lain 11 luvun 7 §:ssä tarkoitetusta tiedottamisesta muun muassa seuraavaa (s. 242–243):

Yleisesti ottaen sekä 1 että 2 momentin osalta voidaan todeta, että julkisuuteen annettavien tietojen sisältöön, tietojen julkisuuteen antamisen edellytyksiin ja epäillyn nimen julkaisemiseen vaikuttavat tapauskohtaiset seikat. Huomioon on otettava paikkakuntaiset tekijät ja tietojen yksilöintitapa. Esimerkiksi pienellä paikkakunnalla epäillyn henkilöllisyys saattaa selvittää vähäisistäkin tiedoista. Jollei ole 2 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä, tietoja epäilystä ei saa antaa siten, että tietojen yksityiskohtaisuuden vuoksi tai muusta syystä epäillyn henkilöllisyys tosiasiallisesti paljastuu. Vaikka yksittäinen tieto ei johtaisi henkilöllisyyden paljastumiseen, sellaisten tietojen yhdistelmä saattaa johtaa siihen.

Katson, että poliisin tiedottamisessa kantelussa tarkoitetusta liikenneonnettomuudesta olisi tullut menetellä toisin. Tiedottamisessa olisi tullut erityisesti huomioida epäillyn olevan lapsi sekä pidättäytyä ilmoittamasta hänen henkilöllisyytensä paljastumista edesauttavia tietoja ja varsinkin sitä, että häntä epäiltiin amfetamiinin käytöstä. Perustelen näkemystäni seuraavasti.

Katson ensinnäkin, että nyt puheena olevasta ja varsin tavanomaisesta kolarista tiedottaminen ei ole ollut erityisen tarpeellista esitutkintalain 11 luvun 7 §:ssä mainittujen perusteiden mukaan arvioituna. Tiedottaminen ei ole palvellut säännöksen 1 momentissa mainittuja rikoksen selvittämistä, rikoksesta epäillyn tavoittamista, uusien rikoksien estämistä tai rikoksesta aiheutuvan vahingon estämistä. Niin ikään on ilmiselvää, että saatujen selvitysten perusteella tiedottamiselle ei ole ollut esitutkintalain 11 luvun 7 §:n 2 momentin mukaista tarvetta.

Näin ollen esitutkintalain 11 luvun 7 §n 1 momentissa mainituista tiedottamisen perusteista jäävät jäljelle asian yhteiskunnallinen merkitys, sen herättämä yleinen mielenkiinto tai ”muu vastaava syy”. Säännöksen perusteluiden mukaan yhteiskunnallista merkitystä rikoksella saattaa

olla epäillyn merkittävän aseman kautta tai sen vuoksi, että rikoksen vaikutukset ulottuvat laajalle. Nämä seikat voivat olla vaikuttamassa myös yleisen mielenkiinnon heräämiseen. Mielenkiintoa saattaa herättää myös esimerkiksi poikkeuksellinen yksittäinen henkirikos uhriin liittyvien seikkojen tai uhrien suuren lukumäärän vuoksi. ”Muusta vastaavasta syyistä” perusteluissa on esitetty yksi tähän tapaukseen soveltumaton esimerkki. Käsitykseni mukaan muun vastaavan syyin tulisi olla painoarvoltaan rinnastettavissa säännöksessä nimenomaisesti mainittuihin perusteisiin.

Perustelulausumat huomioon ottaen tiedottaminen on tässä tapauksessa voinut nojautua asian herättämään yleiseen mielenkiintoon tai ”muuhun vastaavaan syyhyn”. Mielestäni ne eivät tässä tapauksessa ole olleet painoarvoltaan sellaisia, että tiedottamista ainakaan nyt ilmi tulleella yksityiskohtaisuudella voitaisiin pitää perusteluna. Käsitykseni mukaan esitutkinnasta tiedottamisen tarkoitus ei ainakaan ensisijaisesti ole, että poliisi tiedottaa asioista herättääkseen yleistä mielenkiintoa.

Ymmärränkin lain tarkoituksen huomioiden tässä tapauksessa asiaa tiedottamisen tarpeesta tulkitun niin, että poliisin tiedottamisen peruste on ollut tilanne, jossa tapahtuma on tullut yleisön tietoon jo saattanut herättää yleistä mielenkiintoa ja poliisin tiedottaminen tilanteessa on ollut tarpeen esimerkiksi sen ilmaisemiseksi, että asia on viranomaisten tiedossa ja esitutkinnan kohteena. Tällainen tiedottaminen olisi kuitenkin tullut tehdä ja se olisi ollut tehtävissä niin, että kantelijaa ei aiheettomasti saateta epäilyksenalaiseksi amfetamiinin käytöstä ja että hänelle ei tarpeettomasti aiheuteta vahinkoa tai haittaa.

Yleisesti voidaan todeta, että mitä tavanomaisesta ja vähäisemmästä rikoksesta on kyse, sitä vähemmän on yleensä tarvetta tiedottaa asianosaisia yksilöivistä tiedoista tai kattavan tarkasti rikosnimikkeistä. Tiedottamisajankohtana poliisilla on tapahtumista usein vasta pääpiirteittäinen kuva, joka tarkentuu asiassa suoritettavien esitutkintatoimenpiteiden myötä. Ei ole tavatonta, että alustava rikosnimike niin ikään muuttuu tai tarkentuu esitutkinnan aikana.

Totean myös, että erityisesti lasten kohdalla tulisi tiedottamistapaa harkita erityisen tarkasti. Tätä näkökohtaa vasten kyseenalaistan poliisin selvityksestä ilmenevän toimintatavan, jonka mukaan tiedotteessa on vakiintuneen käytännön mukaan ilmoitettu rikoksesta epäillyn kotipaikka, sukupuoli ja syntymävuosi. On vaikea nähdä esitutkintalain tiedottamista koskevan säännöksen valossa, mitä tarkoituspäriä näiden seikkojen julkituominen päivittäistiedottamisessa palvelee.

En myöskään näe, mitä tarkoituspäriä amfetamiiniposiitiivisesta pikatestituloksesta tiedottamisella tässä tapauksessa tavoiteltiin. Poliisilla on käsitykseni mukaan hyvin tiedossaan, että huumeepikatestiin liittyy epävarmuustekijöitä sen antaessa ns. vääriä positiivisia tuloksia, kuten tässä tapauksessa. Suuren yleisön tiedossa tämä seikka ei kuitenkaan välttämättä ole eikä tällaista johtopäätöstä huumeepikatestin luotettavuudesta ole tehtävissä poliisin julkaiseman tiedotteen perusteella. Se tieto, että epäillyltä otettiin verinäyte tapahtuman jälkeen asian tutkimiseksi, ei sellaisenaan ilmennä suurelle yleisölle huumeainepikatestin luonnetta ainoastaan alustavana indikaattorina mahdolliselle huumeainepikatestiepäilylle.

Poliisilta saaduissa selvityksissä on todettu, ettei sen kontrollissa tai hallittavissa ole, mikäli tieto epäillyn henkilöllisyydestä muuta kuin poliisin kautta saatuna leviää sosiaalisessa mediassa, tai se, että epäiltyä on siellä leimattu tai nimitetty. Olen tästä samaa mieltä siltä osin, että tiedotteen antamisen jälkeen poliisi ei ole voinut hallita tiedon leviämistä ja sen saamia muotoja. Sen sijaan katson, että tällaisten tapahtumien mahdollisuus on ollut ennakoitavissa ja se olisi tullut ottaa huomioon harkittaessa tiedotteen antamista ja sen sisältöä.

On varsin selvää, että henkilöllisyys voi paljastua muutenkin kuin tiedotteessa tarkoitetun henkilön nimi kertomalla. Esitutkintalain 11 luvun 7 §:n perusteluissa on nimenomaisesti varoitettu siitä, että ”tietojen yksityiskohtaisuuden vuoksi tai muusta syystä epäillyn henkilöllisyys tosiasiallisesti paljastuu. Vaikka yksittäinen tieto ei johtaisi henkilöllisyyden paljastumiseen, sellaisten tietojen yhdistelmä saattaa johtaa siihen.” Pidän selvänä, että epäillyn henkilöllisyys paljastuu ainakin tietylle hänen lähipiirilleen varsin vähäisistäkin tiedoista. Minulla ei ole perusteita epäillä kantelussa kerrottua siitä, että puheena olevan tiedotteen perusteella epäillyn henkilöllisyys oli tässä tapauksessa paljastunut tietylle lähipiirille. Heille on tiedotteesta samalla paljastunut se, että kantelijaa epäillään amfetamiinin käyttöririkoksesta ja rattijuopumuksesta. Tämän jälkeen tieto oli levinnyt sosiaalisessa mediassa.

Kiinnitän lisäksi huomiota siihen, että tiedottamisella ei voida antaa julkisuuteen lain mukaan salassa pidettäviä tietoja (HE 222/2010 vp s. 243). Huomioon on otettava esimerkiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 3 kohta, joka ennen tuomioistuinkäsittelyä edellyttää esitutkinta-asiakirjoista tiedon antamisen osalta esimerkiksi sitä, että antaminen ei ilman painavaa syytä saa aiheuttaa asiaan osalliselle vahinkoa tai kärsimystä. Tällä säännöksellä on nimenomaisesti haluttu estää epäillyn ennen aikaista leimautumista.

Pidän selvänä, että tiedon antaminen kantelijan epäilystä amfetamiinin käyttöririkoksesta ja rattijuopumuksesta on aiheuttanut hänelle vahinkoa ja kärsimystä, eikä tässä tapauksessa ole ollut sellaista painavaa syytä, joka olisi kumonnut säännöksen sisältämän salassapito-olettaman. Tässä tapauksessa tiedotteen antaminen on johtanut julkisuuslain mukaan salassa pidettävien tietojen paljastumiseen, vaikka sitä ei olekaan tarkoitettu.

Edellä esitetyn perusteella katson, että Itä-Suomen poliisilaitoksen tiedote on esitutkintalain 7 §:n vastaisesti saattanut kantelijan aiheettomasti epäilyksenalaiseksi amfetamiinin käyttöririkoksesta ja rattijuopumuksesta ja aiheuttanut hänelle tarpeettomasti vahinkoa ja haittaa. Tiedote on johtanut myös siihen, että julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä tietoja on paljastunut.

3.5 Muut asiat

Siltä osin kuin kantelussa arvosteltiin muiden viranomaisten kuin poliisin toimintaa, katson, ettei esitetty arvostelu edellytä toimenpiteitäni.

Ymmärrän sinänsä kantelussa esitetyn arvostelun koskien sitä, ettei B:tä hoitaneesta sairaalasta oltu välittömässä yhteydessä sosiaaliviranomaisiin tai muihin yksityisiin tahoihin jotka olivat tietoisia B:n olosuhteista. Asiassa on kuitenkin huomioitava viranomaisia sitovat salassapitosäännökset sekä se, ettei B:n henkilöllisyydestä heti onnettomuuden jälkeen häntä hoidettaessa ole ollut ehdotonta selvyttä.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsitykset Itä-Suomen poliisilaitoksen tietoon vastaisen varalle. Kiinnitän poliisilaitoksen vakavaa huomiota esitutkinnasta tiedottamisen harkintaan. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni poliisilaitokselle.

Lähetän jäljennöksen päätöksestäni myös Poliisihallitukselle.

Pyydän Poliisihallitusta ja Itä-Suomen poliisilaitosta harkitsemaan, antavatko tässä päätöksessä esitetyt käsitykseni aiheita tarkistaa poliisin viestinnästä annettuja määräyksiä tai ohjeita. Pyydän niitä ilmoittamaan minulle mahdollisista toimenpiteistään 28.2.2020 mennessä.